

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
prednesené 11. apríla 2019¹

Spojené veci C-663/17 P, C-665/17 P a C-669/17 P

**Európska centrálna banka
proti
Trasta Komerbanka AS,
Ivanovi Fursinovi a i. (C-663/17 P)
a
Európska komisia
proti
Trasta Komerbanka AS,
Ivanovi Fursinovi a i. (C-665/17 P)
a
Trasta Komerbanka AS,
Ivan Fursin a i.
proti**

Európskej centrálnej banke (C-669/17 P)

„Odvolanie – Žaloba o neplatnosť – Námietka neprípustnosti – Nariadenie (EÚ) č. 1024/2013 – Dohľad nad úverovými inštitúciami – Odňatie povolenia udeleného úverovej inštitúcii Európskou centrálnou bankou – Automatická likvidácia dotknutej úverovej inštitúcie podľa vnútroštátneho práva – Aktívna legitimácia úverovej inštitúcie v likvidácii zastúpenej bývalým predstavenstvom – Aktívna legitimácia akcionárov“

I. Úvod

1. V konaní o troch prejednávanych odvolaniach, ktoré sa týkajú prípustnosti žalôb podaných lotyšskou bankou a jej akcionármi proti odňatiu bankovej licencie (povolenia)² Európskou centrálnou bankou (ďalej len „ECB“) a ktorých hmotnoprávny kontext tvoria predpisy týkajúce sa bankového dohľadu, vznikajú zásadné otázky súvisiace so systémom súdnej ochrany v Únii.
2. Bezprostredným a nenapadnuteľným následkom odňatia bankovej licencie podľa lotyšského práva je zrušenie dotknutej banky. Z tohto dôvodu Všeobecný súd odmietol žalobu spoločnosti Trasta Komerbanka (ďalej len „TKB“) podanú proti odňatiu jej licencie na základe príslušnej námietky ECB ako neprípustnú. Všeobecný súd sa domnieval, že predstavenstvo, ktoré podalo žalobu, v dôsledku likvidácie podľa vnútroštátneho práva už nebolo oprávnené zastupovať banku a na tento účel poveriť advokátov zastupovaním banky v konaní. Za týchto okolností Všeobecný súd rozhodol, že na ochranu záujmov banky je v súvislosti s odňatím povolenia výnimočne prípustná žaloba akcionárov.

¹ Jazyk prednesu: nemčina.

² Povolenie je pojem, ktorý sa používa nariadením Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami (Ú. v. EÚ L 287, 2013, s. 63), uplatniteľnom na prejednávanú vec.

3. ECB a Komisia napádajú túto časť rozhodnutia Všeobecného súdu svojimi odvolaniami, ktorými tiež spochybňujú aktívnu legitimitáciu akcionárov. Z toho vyplýva zásadná otázka súdnej ochrany, ktorá tvorí základ tohto konania: mal by byť napokon skutočne znemožnený akýkoľvek prístup k Súdnu dvoru? A môže byť vzhľadom na povinnosť Únie zaručiť účinnú súdnu ochranu pred právnymi aktmi Únie spôsobujúcimi ujmu prípustné, aby boli podľa vnútroštátneho práva s odňatím bankovej licencie spojené nezvratné dôsledky, ktoré fakticky vylučujú účinné preskúmanie súdmi Únie?

4. V prejednávacom prípade, v ktorom od právneho aktu Únie priamo závisí zrušenie právnickej osoby, ktorej je tento akt určený, má osobitný význam otázka, kto môže zastupovať túto právnickú osobu v konaní na súdoch Únie, ktoré smeruje proti tomuto aktu.

II. Právny rámec

A. Právo Únie

5. V článku 14 nariadenia č. 1024/2013³ sa uvádza:

„1. Každá žiadosť o povolenie začatia činnosti úverovej inštitúcie, ktorá sa má usadiť v zúčastnenom členskom štáte, sa predkladá príslušným vnútroštátnym orgánom členského štátu, v ktorom sa má úverová inštitúcia usadiť v súlade s požiadavkami stanovenými v príslušnom vnútroštátnom práve.

...

5. ECB môže, s výhradou odseku 6, v prípadoch stanovených v príslušnom práve Únie odňať povolenie zo svojej vlastnej iniciatívy po konzultácii s príslušným vnútroštátnym orgánom zúčastneného členského štátu, v ktorom je úverová inštitúcia usadená, alebo na návrh takého príslušného vnútroštátneho orgánu. Týmito konzultáciami sa predovšetkým zabezpečuje, aby ECB pred prijatím rozhodnutia o odňatí povolenia poskytla vnútroštátnym orgánom dostatok času na to, aby rozhodli o nevyhnutných nápravných opatreniach vrátane prípadných opatrení na riešenie krízových situácií, a tieto opatrenia zohľadní.

Ak sa príslušný vnútroštátny orgán, ktorý navrhol udeliť povolenie v súlade s odsekom 1, domnieva, že sa povolenie musí odňať v súlade s príslušným vnútroštátnym právom, predloží na tieto účely návrh ECB. ECB v takom prípade prijme rozhodnutie o navrhovanom odňatí, pričom v plnej miere zohľadní odôvodnenie odňatia predložené príslušným vnútroštátnym orgánom.

...“

³ Poznámka pod čiarou 2 vyššie.

B. Lotyšské právo

1. Kredītiestāžu likums (lotyšský zákon o úverových inštitúciách)

6. V § 129 lotyšského zákona o úverových inštitúciách⁴ sa uvádza:

„1. Ak Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh, Lotyšsko (ďalej len „FKMK“)] podľa článku 27 ods. 1 bodov 1, 2, 3, 4 a 8 tohto zákona zruší licenciu (povolenie) udelenú na prevádzkovanie úverovej inštitúcie, Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh] vymenuje správcu a podá na súde návrh na likvidáciu tejto úverovej inštitúcie a na vymenovanie likvidátora a zároveň navrhne kandidáta na vymenovanie za likvidátora.

2. Po zrušení licencie valné zhromaždenie úverovej inštitúcie už nemá právomoc rozhodnúť o dobrovoľnej likvidácii a vymenovaní likvidátora.

...“

7. Článok 133 ods. 4 lotyšského zákona o úverových inštitúciách stanovuje:

„Ustanovenia kapitoly XI tohto zákona, s výnimkou článkov 160 a 166, ako aj práva, povinnosti a právomoci prenesené na konkurzného správcu na základe článkov 172 a 172¹ tohto zákona platia pre likvidátora úverovej inštitúcie vymenovaného súdom.“

8. Článok 161 ods. 1 tohto zákona znie:

„Po vyhlásení platobnej neschopnosti úverovej inštitúcie preberá konkurzný správca všetky povinnosti, práva a právomoci riadiacich orgánov a vedúcich týchto orgánov stanovených zákonom a stanovami úverovej inštitúcie.“

2. Civilprocesa likums (lotyšský Občiansky súdny poriadok)

9. Článok 5 ods. 3 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku⁵ stanovuje:

„Ak je predmetná právna otázka upravená právnymi predpismi Európskej únie, ktoré sú v Lotyšsku priamo uplatniteľné, platí lotyšské právo, pokiaľ je to podľa právnych predpisov Európskej únie prípustné.“

10. Článok 371 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku upravuje obsah návrhu na likvidáciu, ktorý má Finanšu un kapitāla tirgus komisija (lotyšská Komisia pre financie a kapitálový trh) podať v prípadoch uvedených v článku 129 lotyšského zákona o úverových inštitúciách. V odseku 2 prvého uvedeného ustanovenia sa uvádza:

„K návrhu na likvidáciu sa pripojí rozhodnutie Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh] o zrušení licencie udelennej na prevádzkovanie úverovej inštitúcie, ako aj listiny, ktoré potvrdzujú okolnosti, na základe ktorých bola úverovej inštitúcii odňatá licencia.“

4 Latvijas Vēstnesis, 163 (446) z 24. októbra 1995.

5 Latvijas Vēstnesis, 326/330 (1387/1391) z 3. novembra 1998.

11. Článok 377 ods. 2 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku stanovuje:

„Pri vydaní rozsudku o likvidácii úverovej inštitúcie vymenuje súd likvidátora úverovej inštitúcie. Súd vymenuje za likvidátora úverovej inštitúcie osobu, ktorú navrhla Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh].“

12. V článku 387 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku sa ďalej uvádza:

„...“

2. Súd môže konkurzného správcu alebo likvidátora na návrh Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh] odvolať. K tomuto návrhu sa pripojí rozhodnutie Finanšu un kapitāla tirgus komisija [Komisia pre financie a kapitálový trh] o vyslovení nedôvery konkurznému správcovi alebo likvidátorovi na základe jednej z nasledujúcich okolností:

- (1) konkurzný správca alebo likvidátor nespĺňa ustanovenia článku 131 ods. 1, resp. článku 131¹ ods. 1 zákona o úverových inštitúciách, alebo sa zistí jedna z okolností uvedených v článkoch 132 alebo 132¹;
- (2) konkurzný správca alebo likvidátor nie je spôsobilý na výkon svojej funkcie;
- (3) konkurzný správca alebo likvidátor zneužíva svoje právomoci.

3. Súd môže preskúmať otázku odvolania konkurzného správcu alebo likvidátora na návrh veriteľa alebo skupiny veriteľov alebo aj bez návrhu, ak má k dispozícii dôkazy o tom, že konkurzný správca alebo likvidátor pri výkone svojej funkcie porušil ustanovenia zákona o úverových inštitúciách, resp. iných právnych aktov, alebo súdne rozhodnutia, nespĺňa ustanovenia článku 131 ods. 1, resp. článku 131¹ ods. 1 zákona o úverových inštitúciách, alebo sa zistí jedna z okolností uvedených v článkoch 132 alebo 132¹, konkurzný správca alebo likvidátor nie je spôsobilý na výkon svojej funkcie alebo zneužíva svoje právomoci.“

3. Komerclikums (lotyšský Obchodný zákonník)

13. Článok 322 lotyšského Obchodného zákonníka⁶, nazvaný „Práva a povinnosti likvidátora“, znie:

„1. Likvidátor má všetky práva a povinnosti predstavenstva a dozornej rady, ktoré neodporujú účelu likvidácie.

2. Likvidátor vymáha pohľadávky, vrátane súm, na ktoré má spoločnosť nárok z dôvodu nesplatených podielov na základnom imaní, prevádza majetok spoločnosti a uspokojuje pohľadávky veriteľov.

3. Likvidátor smie robiť len úkony nevyhnutné pre likvidáciu spoločnosti.

...“

⁶ *Latvijas Vēstnesis*, 158/160 (2069/2071) zo 4. mája 2000.

III. Okolnosti predchádzajúce sporu a konanie na Všeobecnom súde

14. Odvolateľka v prvom rade vo veci C-669/17 P, TKB, je lotyšská úverová inštitúcia. Odvolatelia v druhom až siedmom rade v tejto veci sú akcionári spoločnosti TKB (ďalej len „akcionári“). TKB poskytovala od septembra 1991 finančné služby v súlade s povolením, ktoré jej na tento účel udelila FKMK.

15. Dňa 5. februára 2016 navrhla FKMK podľa článku 14 ods. 5 nariadenia č. 1024/2013, aby ECB odňala povolenie spoločnosti TKB.

16. Dňa 3. marca 2016 vydala ECB po preskúmaní podmienok odňatia povolenia vykonanom spolu s FKMK rozhodnutie ECB/SSM/2016 – 529900WIP0INFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005, ktorým odňala spoločnosti TKB bankovú licenciu. ECB zároveň zamietla žiadosť spoločnosti TKB o odklad výkonu tohto rozhodnutia o jeden mesiac.

17. Dňa 14. marca 2016 Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Obvodný súd Vidzeme mesta Riga, Lotyšsko) na návrh FKMK rozhodol o začatí likvidácie týkajúcej sa obchodného majetku spoločnosti TKB a vymenoval likvidátora, ktorého navrhla FKMK. TKB pred vydaním rozhodnutia o začatí likvidácie navrhla zachovať právomoc predstavenstva zastupovať spoločnosť na účely podania námietky na revíznom výbore ECB a žaloby o neplatnosť na Všeobecnom súde. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Obvodný súd Vidzeme mesta Riga) tieto návrhy zamietol. Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

18. Dňa 17. marca 2016 bolo v úradnom vestníku Lotyšskej republiky uverejnené oznámenie o začatí likvidácie a vymenovaní likvidátora. V ten istý deň boli všetky splnomocnenia, ktoré TKB predtým udelila, odvolané rozhodnutím likvidátora. Oznámenie o tomto odvolaní uverejnil notár v lotyšskom úradnom vestníku 21. marca 2016.

19. Dňa 3. apríla 2016 podala TKB, zastúpená advokátmi, ktorých pred 17. marcom 2016 splnomocnilo bývalé predstavenstvo, námietku proti odňatiu povolenia na administratívnom revíznom výbore ECB. Revízny výbor vo svojom rozhodnutí z 30. mája 2016 konštatoval, že procesné a hmotnoprávne výhrady spoločnosti TKB sú nedôvodné a rozhodnutie ECB o odňatí povolenia je ako celok dostatočne odôvodnené a primerané. Uložil však ECB, aby objasnila niektoré body rozhodnutia. Následne ECB vydala 11. júla 2016 nové rozhodnutie o odňatí povolenia⁷ spoločnosti TKB, ktorým bolo nahradené rozhodnutie z 3. marca 2016.

20. TKB na jednej strane a akcionári na druhej strane podali 13. mája 2016 na Všeobecnom súde žalobu o neplatnosť proti rozhodnutiu ECB o odňatí bankovej licencie. TKB bola v tomto konaní opäť zastúpená advokátmi, ktorých pred 17. marcom 2016 splnomocnilo bývalé predstavenstvo banky.

21. ECB následne 29. septembra 2016 vzniesla námietku neprípustnosti podľa článku 130 ods. 1 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu, ktorá sa týkala tak žaloby spoločnosti TKB, ako aj žaloby akcionárov.

⁷ ECB/SSM/2016 – 5299WIP0INFDAWTJ81/2 WOANCA-2016-0005.

22. Všeobecný súd samostatným uznesením z 12. septembra 2017 (ďalej len „napadnuté uznesenie“)⁸ čiastočne vyhovel námietke neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB. Osvojil si argumentáciu ECB, podľa ktorej advokáti splnomocnení bývalým predstavenstvom nemali platné splnomocnenie, lebo ich splnomocnila osoba, ktorá už nebola oprávnená zastupovať spoločnosť. Osoba, ktorá je v súčasnosti oprávnená zastupovať spoločnosť, teda likvidátor, však mohol odvolať procesné splnomocnenie s účinkami pre konanie na Všeobecnom súde. Z tohto dôvodu nebolo potrebné rozhodnúť o žalobe spoločnosti TKB.

23. Pokiaľ však ide o žalobu akcionárov, Všeobecný súd zamietol námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB: konštatoval, že v prejednávanej veci treba výnimočne uznať, že akcionári majú záujem na konaní o žalobe proti odňatiu bankovej licencie v záujme spoločnosti TKB. Akcionári totiž v prejednávanej veci nemajú nijakú možnosť uplatnenia vplyvu podľa práva obchodných spoločností. Všeobecný súd navyše dospel k záveru, že odňatie bankovej licencie sa v prejednávanej veci osobne a priamo týka akcionárov.

24. Tak TKB a akcionári, ako aj ECB a Komisia podali proti uzneseniu Všeobecného súdu odvolanie.

IV. Konanie na Súdnom dvore a návrhy účastníkov konania

25. ECB svojím odvolaním vo veci C-663/17 P z 24. novembra 2017 navrhuje, aby Súdny dvor

- zrušil napadnuté uznesenie v rozsahu, v akom bol žalobcom v prvom stupni, okrem TKB, priznaný záujem na konaní a aktívna legitimácia na účely podania žaloby o neplatnosť proti spornému rozhodnutiu (bod 2 napadnutého uznesenia),
- rozhodol vo veci samej a zamietol žalobu [akcionárov] ako neprípustnú a
- uložil [akcionárom] povinnosť nahradiť trovy konania.

26. Komisia svojím odvolaním vo veci C-665/17 P z 27. novembra 2017 navrhuje, aby Súdny dvor

- zrušil napadnuté uznesenie v rozsahu, v akom bola zamietnutá námietka neprípustnosti žaloby akcionárov,
- zamietol žalobu [akcionárov] ako neprípustnú a
- uložil [akcionárom] povinnosť nahradiť trovy konania.

27. TKB a akcionári svojím odvolaním vo veci C-669/17 P z 25. novembra 2017 navrhujú, aby Súdny dvor

- zrušil bod 1 napadnutého uznesenia, v ktorom Všeobecný súd určil, že o žalobe o neplatnosť, ktorú podala TKB, netreba rozhodnúť,
- určil, že o žalobe, ktorú podala TKB, treba rozhodnúť,
- rozhodol, že žaloba, ktorú podala TKB, je prípustná,
- vrátil vec Všeobecnému súde, aby rozhodol o žalobe o neplatnosť, a
- uložil ECB povinnosť nahradiť trovy konania, vrátane trov odvolacieho konania.

⁸ Uznesenie Všeobecného súdu z 12. septembra 2017, Fursin a i./ECB (T-247/16, EU:T:2017:623).

28. TKB a akcionári vo svojom vyjadrení k odvolaniam vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P navrhujú, aby Súdny dvor

- zamietol odvolania,
- rozhodol, že žaloba o neplatnosť [podaná akcionármi] je prípustná, a určil, že o nej treba rozhodnúť,
- uložil ECB, resp. Komisii povinnosť nahradiť trovy konania.

29. ECB vo svojom vyjadrení k odvolaniu vo veci C-669/17 P navrhuje, aby Súdny dvor

- zamietol odvolanie a
- uložil [spoločnosti TKB a akcionárom] povinnosť nahradiť trovy konania.

30. Uznesením predsedu Súdneho dvora z 13. marca 2018 boli veci C-663/17 P, C-665/17 P a C-669/17 P spojené na účely ústnej časti konania, ako aj rozsudku.

31. Účastníci konania predložili v súvislosti s odvolaniami písomné pripomienky a ich ústne prednesy týkajúce sa odvolaní boli vypočuté na pojednávaní, ktoré sa konalo 11. februára 2019.

V. Právne posúdenie

32. ECB mala v konaní na Všeobecnom súde so svojou námietkou neprípustnosti len čiastočný úspech, konkrétne pokiaľ ide o žalobu spoločnosti TKB. Z tohto dôvodu uznesenie Všeobecného súdu v odvolacom konaní napadli obe strany sporu, pričom Komisia vlastným odvolaním podporuje stanovisko ECB.

33. TKB a akcionári po prvé odvolaním vo veci C-669/17 P napádajú bod 1 napadnutého uznesenia, v ktorom Všeobecný súd určil, že o žalobe spoločnosti TKB netreba rozhodnúť (pozri časť A nižšie).

34. Odvolanie vo veci C-663/17 P, ktoré podala ECB, a odvolanie Komisie vo veci C-665/17 P zasa smerujú proti bodu 2 napadnutého uznesenia, ktorým Všeobecný súd zamietol námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB, pokiaľ ide o žalobu akcionárov. Obe odvolateľky na účely odôvodnenia svojich odvolaní napádajú úvahy Všeobecného súdu týkajúce sa tak záujmu na konaní, ako aj priamej a osobnej dotknutosti akcionárov. Preto možno dôvodnosť týchto odvolaní preskúmať spoločne (pozri časť B nižšie).

A. O odvolaní vo veci C-669/17 P

35. TKB a akcionári svojím odvolaním vo veci C-669/17 P napádajú bod 1 napadnutého uznesenia, v ktorom Všeobecný súd určil, že o žalobe spoločnosti TKB netreba rozhodnúť. O tejto žalobe podľa názoru Všeobecného súdu nebolo potrebné rozhodnúť preto, lebo likvidátor 17. marca 2016 odvolal všetky splnomocnenia udelené spoločnosťou TKB, resp. jej bývalým predstavenstvom, a preto odvolateľka v konaní na Všeobecnom súde už nebola platne zastúpená.

36. TKB a akcionári na odôvodnenie svojho odvolania podľa jeho obsahu⁹ uvádzajú dva odvolacie dôvody, pričom prvý z nich je založený na porušení zásady účinnej súdnej ochrany a druhý, subsidiárny odvolací dôvod, je založený na neplatnosti odvolania procesného splnomocnenia advokátov.

1. O prípustnosti odvolania

37. Odvolanie je v rozsahu, v akom ho podali akcionári a smeruje výlučne proti bodu 1 napadnutého uznesenia, neprípustné. Podľa článku 56 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora totiž odvolanie môže podať len strana, ktorá so svojimi podaniami nebola úspešná vôbec alebo len čiastočne. Všeobecný súd však vyhovel návrhom akcionárov, pokiaľ ide o prípustnosť ich žaloby.

38. V rozsahu, v akom odvolanie podala TKB, jeho prípustnosť závisí práve od dôvodnosti výhrad, o ktoré sa TKB opiera vo svojom odvolaní. Preto treba dôvodnosť a prípustnosť tohto odvolania preskúmať spoločne.

2. O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady účinnej súdnej ochrany

39. TKB vo svojom prvom odvolacom dôvode v podstate tvrdí, že predpoklad, že likvidátor má v dôsledku likvidácie výlučnú právomoc zastupovať spoločnosť vo všetkých otázkach spojených s odňatím licencie, a teda aj právomoc odvolať procesné splnomocnenia advokátov splnomocnených predstavenstvom, je nezlučiteľný s povinnosťou zaručiť účinnú súdnu ochranu. Tento predpoklad by totiž znamenal, že TKB by bola právne alebo aspoň fakticky zbavená súdnej ochrany, pokiaľ ide o odňatie jej bankovej licencie.

40. Všeobecný súd zamietol túto námietku v bodoch 36 až 38 napadnutého uznesenia. Odôvodnil to tým, že TKB je ako právnická osoba naďalej aktívne legitimovaná v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ, pričom prináleží likvidátorovi, aby v mene spoločnosti TKB podal žalobu o neplatnosť. V dôsledku likvidácie a vymenovania likvidátora totiž bývalé predstavenstvo TKB už nemôže platne zastupovať spoločnosť, a teda ani splnomocniť procesného zástupcu. Toto rozhodnutie musí naopak prijať likvidátor, ktorý preto môže tiež vypovedať splnomocnenia advokátov, ktorí podali žalobu o neplatnosť v mene spoločnosti TKB.

41. Preto treba preskúmať, či Všeobecný súd v bode 36 napadnutého uznesenia správne rozhodol, že cieľ súdnej ochrany, ktorý sleduje banka, teda zrušenie rozhodnutia o odňatí jej povolenia, možno účinne dosiahnuť prostredníctvom likvidátora. TKB spochybňuje tento záver z dvoch dôvodov.

42. Na jednej strane Všeobecný súd nesprávne predpokladal, že k oprávneniam likvidátora patrí aj právomoc podať žalobu proti odňatiu povolenia. V tomto smere odvolateľka v zásade vytýka Všeobecnému súdu, že skreslil skutkový stav [prvá časť prvého odvolacieho dôvodu; pozri v tejto súvislosti písmeno b)].

43. Na druhej strane z právneho hľadiska je nesprávne považovať možnosť dosiahnuť súdnu ochranu prostredníctvom likvidátora za účinnú v zmysle článku 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“). Po prvé likvidátora vymenúva FKMK, na návrh ktorej ECB odňala odvolateľke povolenie. Preto likvidátor nemôže účinne brániť záujmy spoločnosti TKB vo vzťahu k týmto inštitúciám. Po druhé len predstavenstvo je od začiatku vecne zapojené do postupu odnímania

⁹ Písomné vyhotovenie odvolania nie je formálne rozdelené na odvolacie dôvody, resp. na rôzne časti týchto odvolacích dôvodov.

licencie, takže v procesnom štádiu ho nemôže nahradiť likvidátor. Po tretie likvidátor by porušil svoje povinnosti, ak by sa pokúsil dosiahnuť obnovenie licencie, a teda aj hospodárskej činnosti spoločnosti, ktorej podnikanie má práve ukončiť [druhá časť prvého odvolacieho dôvodu; pozri v tejto súvislosti písmeno c)].

44. Predbežnou otázkou, ktorú treba najprv objasniť, však je, či sa na základe práva Únie vôbec možno domáhať zachovania právomoci bývalého predstavenstva zastupovať spoločnosť na účely podania žaloby o neplatnosť v rozpore s ustanoveniami vnútroštátnych predpisov o právomociach likvidátora a zastupovaní úverovej inštitúcie v likvidácii [pozri v tejto súvislosti písmeno a)].

a) O vzájomnom vzťahu medzi právom Únie a vnútroštátnym právom pri skúmaní prípustnosti žaloby o neplatnosť podanej právnickou osobou

45. Otázku, či právnická osoba podľa článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ môže podať žalobu o neplatnosť proti právnemu aktu Únie, treba posúdiť výlučne podľa práva Únie.¹⁰ Keďže však právnická osoba nemôže sama robiť procesné úkony, jej možnosť dosiahnuť súdnu ochranu na súdoch Únie priamo súvisí s otázkou týkajúcou sa určenia osoby oprávnenej zastupovať ju. Túto otázku preto tiež treba posúdiť podľa práva Únie.

46. Z dôvodu neexistencie príslušnej právnej úpravy zastupovania právnických osôb na úrovni Únie sa na určenie osoby oprávnenej zastupovať právnickú osobu síce v zásade použije vnútroštátne právo.¹¹ Súdny dvor však zároveň zdôrazňuje, že vnútroštátne právne predpisy nesmú obmedzovať právo na účinnú súdnu ochranu, pokiaľ sa určité podmienky konania posudzujú podľa ustanovení vnútroštátneho práva.¹²

47. V prejednávacom prípade Všeobecný súd naopak zastával názor, že právoplatné rozhodnutie Rigas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Odvodný súd Vidzeme mesta Riga) by v každom prípade bránilo žalobe o neplatnosť podanej bankou, zastúpenou bývalým predstavenstvom. Týmto rozhodnutím sa totiž bývalému predstavenstvu spoločnosti TKB napriek opačnému návrhu advokátov znemožnilo podať v mene spoločnosti TKB žalobu o neplatnosť proti rozhodnutiu ECB. V bode 35 napadnutého uznesenia Všeobecný súd konštatoval, že toto rozhodnutie je záväzné, a to aj v prípade stretu záujmov a dokonca aj vtedy, keď likvidátor nemá právomoc podať žalobu o neplatnosť v mene odvolateľky.

48. Ak by však bol tento predpoklad správny, možnosť účinného súdneho preskúmania rozhodnutia ECB, teda právného aktu Únie, by v konečnom dôsledku závisela od vnútroštátneho práva. Vnútroštátne právo by dokonca mohlo úplne vylúčiť túto možnosť, napríklad v prípade, keď by likvidátor podľa príslušných vnútroštátnych predpisov vôbec nemal právomoc podať žalobu o neplatnosť. Konečné rozhodnutie o tom, či právny akt Únie v konkrétnom prípade možno (účinne) preskúmať, však nemôže závisieť od vnútroštátneho práva.

49. Túto myšlienku možno názorne vysvetliť pomocou rôznych príkladov z judikatúry Súdného dvora.

¹⁰ V konkrétnej súvislosti s jednotným mechanizmom dohľadu Súdny dvor len nedávno potvrdil, že preskúmanie aktov ECB prináleží jedine súdom Únie, a to aj vtedy, keď sa členské štáty podieľajú na vydaní takého právného aktu – pozri rozsudok z 19. decembra 2018, Berlusconi a Fininvest (C-219/17, EU:C:2018:1023, body 43 a 44).

¹¹ Pozri v tejto súvislosti napr. uznesenie z 23. apríla 2009, New Europe/Komisia (T-383/08, EU:T:2009:114, body 19 až 23). Pozri tiež návrhy, ktoré som predniesla vo veci Commune de Millau a SEMEA/Komisia (C-531/12 P, EU:C:2014:1946, body 33 až 41).

¹² Pozri v súvislosti s návrhmi na začatie prejudiciálneho konania rozsudky z 11. júla 1991, Verholen a i. (C-87/90 až C-89/90, EU:C:1991:314, bod 24); z 11. septembra 2003, Safalero (C-13/01, EU:C:2003:447, bod 50), a z 13. marca 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, bod 42). Pozri v tomto zmysle tiež rozsudok z 3. októbra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 104).

50. Súdny dvor napríklad v rozsudku *Groupement des Agences de voyages* uznal prípustnosť žaloby o neplatnosť podanej vznikajúcou spoločnosťou, ktorá podľa vnútroštátneho práva nemala právnu subjektivitu, a to aj napriek skutočnosti, že podľa ustálenej a nespochybnej judikatúry v prípade, ak v tejto oblasti neexistujú predpisy práva Únie, je v tomto smere rozhodujúce v zásade len vnútroštátne právo obchodných spoločností.¹³ Z hľadiska účinnej súdnej ochrany však bolo podstatné, že združenie, ktoré je adresátom aktu Únie, musí byť tiež oprávnené podať žalobu proti tomuto aktu.¹⁴

51. Súdny dvor podobne vo veci *PKK* rozhodol, že aj keď organizácia bola zrušená a stratila právnu subjektivitu, treba ju naďalej považovať za aktívne legitimovanú v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ, ak nemožno iným spôsobom účinne zaručiť súdnu ochranu.¹⁵ V zrušenom uznesení Súd prvého stupňa ešte rozhodol, že taká organizácia nemôže splnomocniť zástupcu, lebo nemá právnu subjektivitu.¹⁶ Pritom sa domnieval, že táto skutočnosť je pre neho neprekonateľnou prekážkou, hoci uznal, že ide o problematiku súdnej ochrany.¹⁷

52. Tieto rozhodnutia sa síce týkali zachovania právnej subjektivity právnickej osoby na účely podania žaloby na súdoch Únie, a nie zachovania právomoci zástupcu zastupovať túto osobu. Vychádzajú však z myšlienky, že súdy Únie v prípadoch, v ktorých by uplatnenie vnútroštátneho práva viedlo k tomu, že by nebolo možné poskytnúť účinnú súdnu ochranu, vôbec nemajú „zviazané ruky“. Naopak, aj v týchto prípadoch sú povinné poskytnúť účinnú súdnu ochranu.

53. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že osoba, ktorá sa domáha súdnej ochrany, má podľa judikatúry Súdneho dvora v iných situáciách v prípade, ak jej vnútroštátne právo neumožňuje poskytnúť účinnú súdnu ochranu, v konečnom dôsledku len nárok na náhradu škody. Veci, o ktorých sa v tejto súvislosti diskutovalo na pojednávaní, sa vôbec netýkali žalôb adresáta v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ proti právnemu aktu Únie, ktorý mu je určený, ale žalôb subjektov, ktoré nie sú adresátmi, proti právnym aktom Únie so všeobecnou pôsobnosťou, ktoré si vyžadujú prebratie alebo prijatie vnútroštátnych vykonávacích aktov.¹⁹ Pokiaľ vnútroštátne právo v týchto prípadoch nestanovuje nijaký (účinný) prostriedok nápravy, nemožno „namiesto toho“ podať žalobu o neplatnosť priamo proti východiskovému právnemu aktu Únie, ktorá nie je upravená v systematike článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ.

54. Žaloba, ktorú v prejednávanej veci podal adresát – TKB – proti právnemu aktu Únie, ktorý mu spôsobuje ujmu, teda proti rozhodnutiu ECB, je však jednoznačne upravená v systematike článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ a nemožno ju nahradiť najmä nárokom na náhradu škody. V prejednávanej veci navyše neexistuje ani len teoretická možnosť dosiahnuť, aby vnútroštátne súdy preskúmali odňatie licencie zo strany ECB.²⁰

13 Ustálená judikatúra od vydania rozsudku z 27. novembra 1984, *Bensider a i./Komisia* (50/84, EU:C:1984:365, bod 7). Pozri tiež rozsudky z 11. júla 1996, *Sinochem Heilongjiang/Rada* (T-161/94, EU:T:1996:101, bod 31), a z 25. septembra 1997, *Shanghai Bicycle/Rada* (T-170/94, EU:T:1997:134, bod 26).

14 Rozsudok z 28. októbra 1982, *Groupement des Agences de voyages/Komisija* (135/81, EU:C:1982:371, body 10 až 12).

15 Rozsudok z 18. januára 2007, *PKK a KNK/Rada* (C-229/05 P, EU:C:2007:32, body 110 až 112).

16 Uznesenie z 15. februára 2005, *PKK a KNK/Rada* (T-229/02, EU:T:2005:48, body 37 a 38).

17 Uznesenie z 15. februára 2005, *PKK a KNK/Rada* (T-229/02, EU:T:2005:48, body 28 a 39 až 41).

18 Pozri v tomto zmysle naposledy rozsudok Všeobecného súdu z 23. apríla 2018, *One of Us a i./Komisia* (T-561/14, EU:T:2018:210, bod 59).

19 Pozri najmä rozsudky z 25. júla 2002, *Unión de Pequeños Agricultores/Rada* (C-50/00 P, EU:C:2002:462, bod 43), a z 1. apríla 2004, *Komisija/Jégo-Quéré* (C-263/02 P, EU:C:2004:210, body 33 až 35).

20 Napadnutie likvidačného uznesenia – proti ktorému podľa lotyšského práva skutočne nie je prípustný opravný prostriedok – by najmä nikdy, a to ani na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdnom dvore, nemohlo viesť k obsahovému preskúmaniu odňatia licencie zo strany ECB. Lotyšský súd pri rozhodovaní o začatí likvidácie neskúma, či bola licencia odňatá v súlade so zákonom, a navyše ani nemá právomoc vykonať také preskúmanie; pozri rozsudok z 19. decembra 2018, *Berlusconi a Fininvest* (C-219/17, EU:C:2018:1023, bod 57). Okrem toho je sporné, či by dotknutý lotyšský súd v konaní, v ktorom bolo vydané toto rozhodnutie, vôbec bol oprávnený podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Súdny dvor nepriznal nemeckému okresnému súdu (*Amtsgericht*) v konaní o vymenovaní dodatočného likvidátora právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania; pozri uznesenie z 12. januára 2010, *Amiraike Berlin* (C-497/08, EU:C:2010:5, body 16 až 22).

55. Predmetnej situácii by sa nedalo zabrániť ani podaním návrhu na nariadenie predbežného opatrenia. Takýto návrh totiž možno podať – tak ako v prípade žaloby podľa článku 263 ZFEÚ – len za predpokladu, že v čase vydania rozhodnutia Súdneho dvora sú splnené podmienky prípustnosti. V dôsledku odňatia licencie však bol už 11 dní po vydaní rozhodnutia ECB vymenovaný likvidátor, takže splnomocnenia procesných zástupcov v čase vydania rozhodnutia Súdneho dvora o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia by tiež už boli odvolané. Súdny dvor navyše podľa článku 278 ZFEÚ síce môže nariadiť odklad výkonu napadnutého aktu, teda v prejednávanej príhode odklad výkonu rozhodnutia o odňatí licencie, ale nemôže nariadiť odklad likvidácie podľa vnútroštátneho práva.

56. Záver, že v prejednávanej príhode nemožno osobu oprávnenú zastupovať spoločnosť TKB určiť podľa vnútroštátneho práva, navyše potvrdzuje pohľad na súbežné konania: napríklad v podobnom konaní na Všeobecnom súde príslušný maltský likvidačný súd v uznesení o začatí likvidácie dotknutej banky výslovne zachoval oprávnenie predstavenstva zastupovať túto banku na účely podania žaloby o neplatnosť proti odňatiu bankovej licencie na Všeobecnom súde.²¹ V Lotyšsku rovnako nastali prípady, v ktorých sa predstavenstvo naďalej považovalo za oprávnené zastupovať banku v konaní o žalobe proti odňatiu povolenia.²² Ak by sme sa riadili názorom Všeobecného súdu, možnosť preskúmania právneho aktu Únie by teda závisela od rámcových právnych podmienok v príslušnom členskom štáte.

57. Všeobecný súd sa preto tým, že v bode 35 napadnutého uznesenia predpokladal, že právomoc zastupovať, a teda aj právomoc odvolať procesné splnomocnenia v každom prípade treba určiť jedine podľa vnútroštátneho práva, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

58. Toto nesprávne právne posúdenie však môže viesť k zrušeniu napadnutého uznesenia len v prípade, ak odvolanie procesného splnomocnenia likvidátorom skutočne môže zabrániť účinnej súdnej ochrane banky pred odňatím jej povolenia. O taký prípad by nešlo, ak by sa cieľ súdnej ochrany banky dal rovnako účinne dosiahnuť prostredníctvom likvidátora.

b) O prvej časti prvého odvolacieho dôvodu

59. Článok 47 prvý odsek Charty opisuje zásadu účinnej súdnej ochrany ako právo každého na účinný prostriedok nápravy pred súdom. Z článku 47 tretieho odseku Charty navyše vyplýva, že musí byť zabezpečený prístup k spravodlivosti. Čisto formálnu alebo teoretickú, no prakticky vylúčenú možnosť uplatniť prostriedok nápravy nemožno považovať za dostatočnú.²³ Podľa Súdneho dvora napríklad neexistuje možnosť účinnej súdnej ochrany, ak by jednotlivец nemal iný prístup k súdu ako ten, pri ktorom by bol nútený porušiť právo, pričom by sa následne mohol brániť pred sankcionovaním tohto porušenia.²⁴

60. V prípade, že likvidátor podľa lotyšského práva by už *de iure* nebol oprávnený napadnúť odňatie povolenia, by banka vôbec nemala k dispozícii prostriedok nápravy, lebo z povahy veci vyplýva, že právnická osoba nemôže robiť procesné úkony sama, ale musí byť zastúpená fyzickou osobou. To by v každom prípade tiež nespĺňalo požiadavky týkajúce sa účinnosti súdnej ochrany.

21 Vec v konaní prebiehajúcom na Všeobecnom súde T-321/17, Niemelä a i./ECB, s odkazom na uznesenie Finančného súdu Malty zo 16. januára 2017 (príloha 4 žaloby podanej na Všeobecnom súde), s. 7 a nasl.

22 Tieto vnútroštátne rozhodnutia sa týkali skoršieho právneho stavu, podľa ktorého odňatie povolenia ešte nepredstavovalo právny akt Únie, lebo povolenie odnímal FKMK – pozri rozhodnutie Riga Administratīvā rajona tiesa (Okresný správny súd Riga, Lotyšsko) z 27. marca 2009, Ogres Komercbanka/FKMK, č. A42388907, a rozhodnutie Riga Administratīvā apgabaltiesa (Krajský správny súd v Rige, Lotyšsko) z 25. marca 2010, Ogres Komercbanka/FKMK, č. A42388907, ako aj rozhodnutie Riga Administratīvā apgabaltiesa (Krajský správny súd v Rige) z 11. februára 2011, VEF Banka/FKMK, č. A43005010.

23 Podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) prostriedok nápravy nesmie byť len „teoretický alebo iluzórny“. Pozri napríklad ESLP, 26. februára 2002, Del Sol v. Francúzsko (CE:ECHR:2002:0226JUD004680099, § 21).

24 Rozsudky z 13. marca 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, bod 64), a z 3. októbra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 104).

61. TKB v prvom stupni uviedla, že také obmedzenie právomoci likvidátora zastupovať spoločnosť vyplýva z článku 322 ods. 1 lotyšského Obchodného zákonníka, podľa ktorého sú právomoci likvidátora obmedzené na právne úkony, ktoré neodporujú cieľu likvidácie spoločnosti. Všeobecný súd naopak v bode 36 napadnutého uznesenia konštatoval, že podľa lotyšského práva prechádza na likvidátora úloha podať v mene banky žalobu o neplatnosť.

62. V tejto súvislosti treba poukázať na to, že nesprávne posúdenie vnútroštátneho práva Všeobecným súdom možno namietiť v odvolacom konaní vtedy, keď Všeobecný súd skreslil vnútroštátne právo.²⁵

63. Súdny dvor pritom skúma, či Všeobecný súd na základe dokumentov a procesných materiálov, ktoré mu boli predložené, neskreslil znenie dotknutých vnútroštátnych ustanovení alebo s nimi súvisiacu vnútroštátnu judikatúru, alebo dokonca diela právnej vedy, ktoré sa ich týkajú, ďalej či Všeobecný súd v súvislosti s týmito dôkazmi nedospel ku konštatovaniu, ktoré zjavne odporuje ich obsahu, a napokon či Všeobecný súd s cieľom spochybniť dotknutú vnútroštátnu právnu úpravu pri skúmaní všetkých dôkazov jednému z nich nepriznal širší rozsah, ktorý mu vzhľadom na ostatné dôkazy neprináleží, pokiaľ to zjavne vyplýva zo spisových materiálov.²⁶

64. Odvolateľka by teda musela uplatňovať, že Všeobecný súd dospel k zisteniam, ktoré sú zjavne v rozpore s obsahom sporných vnútroštátnych právnych predpisov, alebo že týmto právnym predpisom priznal rozsah, ktorý im podľa písomností v spise zjavne neprináleží.²⁷

65. Zo spisu vyplýva, že TKB zastáva názor, že právne úkony, ktoré môže vykonávať likvidátor, sú podľa článku 322 ods. 1 lotyšského Obchodného zákonníka obmedzené na opatrenia, ktoré neodporujú účelu likvidácie, zatiaľ čo ECB poukazuje na článok 133 ods. 4 a článok 161 ods. 1 lotyšského zákona o úverových inštitúciách s cieľom preukázať, že likvidátor má všetky právomoci, ktoré by patrili aj predstavenstvu banky.

66. Lotyšskú právnu úpravu preto nemožno považovať za takú jasnú, že predpoklad Všeobecného súdu, podľa ktorého má likvidátor v súlade s lotyšským právom aspoň *de iure* možnosť napadnúť odňatie povolenia zo strany ECB na súdoch Únie, by sa mohol považovať za skreslenie skutkového stavu v zmysle judikatúry uvedenej v bode 63 vyššie.

67. Z toho vyplýva, že toto konštatovanie Všeobecného súdu je záväzné.

c) O druhej časti prvého odvolacieho dôvodu

68. Zostáva teda preskúmať, či Všeobecný súd bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, mohol predpokladať, že táto možnosť súdnej ochrany je účinná. Ako totiž vyplýva z judikatúry citovanej v bode 59 vyššie, prostriedok nápravy nesmie byť neúčinný ani *de facto*.

69. Generálny advokát Bobek už v tejto súvislosti v inej veci uviedol, že otázku, či je prostriedok nápravy účinný, treba zodpovedať na základe systémových úvah.²⁸ V tomto zmysle nemôže postačovať existencia čisto formálnej možnosti uplatniť prostriedok nápravy, ak sú rámcové právne podmienky koncipované tak, že táto možnosť sa fakticky vôbec nevyužíva. Inak by článok 47 prvý odsek Charty stratil svoj zmysel.

25 Rozsudky z 24. októbra 2002, *Aéroports de Paris/Komisia* (C-82/01 P, EU:C:2002:617, bod 63), a z 21. decembra 2011, *A2A/Komisia* (C-318/09 P, EU:C:2011:856, bod 125).

26 Rozsudky z 5. júla 2011, *Edwin/ÚHVT* (C-263/09 P, EU:C:2011:452, bod 53), a z 5. apríla 2017, *EUIPO/Szajner* (C-598/14 P, EU:C:2017:265, bod 56).

27 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. novembra 2016, *DTS Distribuidora de Televisión Digital/Komisia* (C-449/14 P, EU:C:2016:848, bod 49).

28 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:659, bod 63).

1) Má sa možnosť podať žalobu prostredníctvom likvidátora považovať za účinnú?

70. Čo sa týka možnosti podať žalobu prostredníctvom likvidátora po začatí likvidácie, TKB po prvé tvrdí, že vzhľadom na článok 322 ods. 1 lotyšského Obchodného zákonníka by napadnutie odňatia povolenia bolo aspoň porušením povinností likvidátora. Z tohto dôvodu je podanie žaloby likvidátorom len teoretickou možnosťou. ECB v tejto súvislosti namietla, že likvidátor má vo vzťahu k veriteľom povinnosť zabezpečiť čo najväčšiu majetkovú podstatu, a preto by určite mohlo byť v jeho záujme napadnúť odňatie povolenia.

71. Je síce pravda, že dočasné pokračovanie obchodnej činnosti dotknutej spoločnosti môže byť so zreteľom na povinnosť likvidátora voči veriteľom spoločnosti za určitých okolností prípustné. Na rozdiel od konkurzného konania je však cieľom likvidácie práve speňaženie majetku spoločnosti a jej úplné zrušenie. Ak by sa na likvidátora preniesla úloha napadnúť odňatie licencie na súdoch Únie, vyžadovalo by sa od neho, aby odstránil právny dôvod likvidácie spoločnosti. To však práve nie je jeho úlohou.

72. Nemožno s tým porovnávať situáciu konkurzného správcu, ktorý spravuje majetok spoločnosti, ktorá v dôsledku právneho aktu Únie, ktorý bol vydaný voči nej, napríklad pokuty vo veci hospodárskej súťaže, musela podať návrh na vyhlásenie konkurzu. V tejto situácii nie je problematické zveriť zastupovanie dotknutej spoločnosti v rámci žaloby o neplatnosť na súdoch Únie jedine konkurznému správcovi.²⁹ Je totiž v jeho záujme napadnúť pokutu vo veci hospodárskej súťaže, ak tým ešte možno odvrátiť platobnú neschopnosť. Národný príklad poskytuje v tejto súvislosti prípad, o ktorom rozhodoval Všeobecný súd: v uvedenom prípade bol konkurzný správca, ktorý bol dočasne vymenovaný po uložení pokuty vo veci hospodárskej súťaže, podľa práva členského štátu dokonca povinný udržať dotknutú spoločnosť v činnosti.³⁰ V prejednávacom prípade sú však záujmy a povinnosti úplne opačné.

73. TKB po druhé uvádza, že záujmy banky môže účinne zastupovať len predstavenstvo, ktoré bolo už od začiatku zapojené do zložitého postupu odnímania licencie. Preto musí byť v procesnom štádiu zaručená kontinuita konajúcich osôb.

74. V tomto smere treba najprv konštatovať, že revízny výbor ECB aj napriek predchádzajúcemu odvolaniu splnomocnení likvidátorom a opačnému uzneseniu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Obvodný súd Vidzeme mesta Riga) nepovažoval námietku proti odňatiu licencie podanú predstavenstvom za neprípustnú a rozhodol vo veci samej. To podporuje záver, že tieto osoby by mali zastupovať banku aj v procesnom štádiu. Okrem toho z vyššie citovanej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa zachovania právnej subjektivity právnických osôb na účely podania žaloby na súdoch Únie možno vyvodiť záver, že adresát právneho aktu Únie musí byť oprávnený napadnúť akt, ktorý mu spôsobuje ujmu, v rovnakej podobe, akú mal v čase, keď inštitúcie Únie vo vzťahu k nemu vydali tento akt.³¹

75. Po tretie likvidátor banky, ktorej bolo odňaté povolenie, sa navyše podľa článku 377 ods. 2 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku vymenúva na návrh FKMK. Okrem toho podľa článku 387 ods. 2 lotyšského občianskeho súdneho poriadku môže FKMK kedykoľvek podať návrh na nahradenie likvidátora, ak mu už nedôveruje. Ak zároveň vezmeme do úvahy, že ECB odňala povolenie spoločnosti TKB práve na návrh FKMK, je zjavný stret záujmov. Ak by teda likvidátor chcel napadnúť odňatie povolenia zo strany ECB, mohol by byť kedykoľvek nahradený na návrh FKMK, ktorá je v tomto smere na strane ECB.

²⁹ Pozri napríklad rozsudok Všeobecného súdu z 12. decembra 2012, Novácke chemické závody/Komisia (T-352/09, EU:T:2012:673, body 6 a 7).

³⁰ Rozsudok Všeobecného súdu z 12. decembra 2012, Novácke chemické závody/Komisia (T-352/09, EU:T:2012:673, bod 184).

³¹ Pozri najmä rozsudok z 18. januára 2007, PKK a KNK/Rada (C-229/05 P, EU:C:2007:32, bod 112), ako aj body 49 až 52 vyššie.

76. Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) v podobnom prípade považoval skutočnosť, že návrh na súdne preskúmanie zákonnosti odňatia bankovej licencie, ktoré malo za následok likvidáciu dotknutej banky, už nemohlo podať bývalé predstavenstvo, ale len likvidátor, za porušenie článku 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDLP). ESLP pritom vychádzal najmä z toho, že likvidátora fakticky kontroloval dozorný orgán, ktorý napríklad kedykoľvek mohol podať na konkurznom súde návrh na jeho výmenu.³² V prejednávacom prípade síce FKMK – na rozdiel od uvedeného prípadu – nemôže sama vymenovať likvidátora, no článok 377 ods. 2 a článok 387 ods. 2 lotyšského Občianskeho súdneho poriadku stanovujú, že súd vymenuje osobu, ktorú navrhla FKMK, a opäť ju odvolá, ak FKMK stratí dôveru v likvidátora.

77. Rozhodnutie likvidátora nenapadnúť odňatie povolenia je teda systematické a nezávisí od zváženia ekonomických alebo právnych okolností konkrétneho prípadu. Preto tiež nemožno vyčítať spoločnosti TKB, že nenavrhol, aby lotyšské súdy nahradili vymenovaného likvidátora iným likvidátorom. Podľa lotyšskej právnej úpravy, ktorá je opísaná v spise, likvidátor v prípade, ako je tento, systematicky nenapadne odňatie bankovej licencie. Nejde teda ani o situáciu, v ktorej by sa predstavenstvo jednoducho nechcelo uspokojiť s odlišným názorom likvidátora na účelnosť podania žaloby v konkrétnom prípade.³³

78. Po štvrté skutočnosť, že vzhľadom na to, že podľa lotyšského práva už nemožno zvrátiť likvidáciu spoločnosti TKB, v konečnom dôsledku fakticky ide už len o nároky na náhradu škody, ktorých uplatnenie by tiež mohlo byť v záujme likvidátora, tiež neodôvodňuje iný záver. Likvidátor sa podľa lotyšskej právnej úpravy nachádza v opísanom strete záujmov aj so zreteľom na napadnutie odňatia povolenia na účely neskoršieho uplatnenia nárokov na náhradu škody. Navyše by aj tak musel formálne napadnúť právny dôvod likvidácie. Okrem toho táto argumentácia by viedla k odopretiu účinnej súdnej ochrany s odôvodnením, že lotyšská právna úprava a *priori* vylučuje účinnú (primárnu) súdnu ochranu pred odňatím licencie.

79. Za týchto okolností nemožno predpokladať, že cieľ súdnej ochrany spoločnosti TKB možno účinne dosiahnuť odkazom na žalobu, ktorú má podať likvidátor.

2) Je žaloba akcionárov účinnou alternatívou súdnej ochrany?

80. Konštatovanie Všeobecného súdu uvedené v bode 36 napadnutého uznesenia, že odvolanie procesných splnomocnení a skutočnosť, že v dôsledku ich odvolania nebolo potrebné rozhodnúť o žalobe, nevedli k obmedzeniu práva spoločnosti TKB na účinnú súdnu ochranu, však môže byť správne z iných dôvodov.

81. Bolo by to tak najmä v prípade, ak by žaloba akcionárov, ktorú Všeobecný súd v bode 72 napadnutého uznesenia označil za prípustnú, umožnila rovnako účinne dosiahnuť cieľ súdnej ochrany banky.

³² Rozsudok ESLP z 24. novembra 2005, Capital Bank AD v. Bulharsko (CE:ECHR:2005:1124JUD004942999, § 91, 117 a 118). Podobne rozsudok ESLP z 21. októbra 2003, Credit and Industrial Bank v. Česká republika (CE:ECHR:2003:1021JUD002901095, § 71 až 73).

³³ Okrem toho, aj keby išlo o taký prípad, situácia by nebola porovnateľná so situáciou, v ktorej akcionári spoločnosti v konkrétnom prípade nesúhlasia s rozhodnutím predstavenstva nepodať žalobu proti aktu Únie. V druhej uvedenej situácii samotná rozdielnosť názorov medzi akcionármi a členmi predstavenstva samozrejme nemôže odôvodniť právo akcionárov na podanie žaloby. Medzi akcionármi a predstavenstvom však existuje aj legitímny vzťah podľa práva obchodných spoločností a rôzne možnosti uplatnenia vplyvu. To odôvodňuje, aby akcionári boli viazaní rozhodnutím predstavenstva. Vo vzťahu medzi likvidátorom a orgánmi spoločnosti však v prejednávacom prípade chýba takáto väzba. Likvidátora naopak zvonka menuje inštitúcia, na návrh ktorej bol predmetný právny akt Únie vydaný. Ako Všeobecný súd už konštatoval v bode 56 napadnutého uznesenia, následná žaloba akcionárov o náhradu škody v tomto smere nie je primeranou možnosťou uplatnenia vplyvu.

82. V prejednávacom prípade prichádzajú do úvahy dve formy akcionárskej žaloby: žaloba akcionárov vo vlastnom mene na ochranu vlastných práv a žaloba akcionárov vo vlastnom mene na ochranu práv spoločnosti (v podobe *uplatnenia záujmov tretích osôb v konaní*).³⁴

83. Prvý uvedený variant, ktorým je *priama* žaloba akcionárov proti odňatiu povolenia, najmä na ochranu ich vlastníckych práv³⁵, sa už na prvý pohľad odlišuje od žaloby banky – ako držiteľky povolenia – na ochranu jej záujmov na zachovaní tohto povolenia, a preto ho nemožno považovať za rovnako účinný.

84. Všeobecný súd však v bode 57 napadnutého uznesenia vychádzal z toho, že akcionári musia mať v situácii, akou je táto, právo *na ochranu záujmov banky*. Bez ohľadu na to, či by taká žaloba vôbec bola prípustná³⁶, ju však v každom prípade nemožno považovať ani za rovnako účinnú ako vlastnú žalobu banky.

85. Po prvé žalobu, ktorú musí podať iná osoba, treba vždy považovať za menej účinnú, keďže súdna ochrana v takom prípade v konečnom dôsledku závisí od vôle tretej osoby. TKB v tejto súvislosti v odvolacom konaní uviedla, že žaloba akcionárov nemôže nahradiť vlastnú žalobu banky.

86. Po druhé akcionári nemajú informácie a prehľad o priebehu konania, ktoré sú potrebné na účinnú ochranu postavenia banky.

87. Po tretie možnosti podať žalobu na súdoch Únie sú zamerané na priamu súdnu ochranu adresáta právneho aktu Únie, ktorý mu spôsobuje ujmu. Svedčí o tom skutočnosť, že žaloby subjektov, ktoré nie sú adresátmi daného aktu, sú prípustné len za osobitných podmienok, pričom v prípade týchto žalôb dopĺňajú systém súdnej ochrany Únie súdy členských štátov.³⁷ Adresáta právneho aktu Únie z tohto dôvodu nemožno odkázať na možnosť súdnej ochrany, ktorá je v tomto zmysle druhoradá a ktorú musí využiť iná osoba, ktorá sama nie je adresátom predmetného aktu. Pri posudzovaní prípustnosti žaloby o neplatnosť preto treba prednostne zabezpečiť účinnú súdnu ochranu pre priameho adresáta právneho aktu Únie.

3) Predbežný záver

88. Cieľ súdnej ochrany banky teda nemožno účinne dosiahnuť ani prostredníctvom likvidátora, ani odkazom na žalobu akcionárov. Všeobecný súd sa preto tým, že v bode 36 napadnutého uznesenia odmietol porušenie práva na účinnú súdnu ochranu, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

89. Z vyššie uvedeného vyplýva, že prvému odvolaciemu dôvodu treba vyhovieť.

34 Táto žaloba by sa dala v širšom zmysle označiť ako *actio pro socio*. Tretí možný variant, konkrétne žaloba akcionárov v mene banky na ochranu jej záujmov, v prejednávacom prípade neprichádza do úvahy, keďže akcionári nevystupujú ako splnomocnení zástupcovia banky.

35 V súvislosti s týmto prípadom pozri rozsudky Všeobecného súdu zo 17. júla 2014, Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisija (T-457/09, EU:T:2014:683, body 112 a 116), a z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisija (T-499/12, EU:T:2015:840, body 31 a 57).

36 Táto otázka je predmetom odvolaní vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P; pozri bod 102 a nasl. nižšie.

37 Pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. júla 2002, Unión de Pequeños Agricultores/Rada (C-50/00 P, EU:C:2002:462, body 39 až 42), a z 1. apríla 2004, Komisia/Jégo-Quéré (C-263/02 P, EU:C:2004:210, body 29 až 32).

3. O dôsledkoch dôvodnosti odvolania vo veci C-699/17 P

90. Rozhodnutie Všeobecného súdu spočíva v rozsahu, v akom sa týka určenia, že o žalobe spoločnosti TKB netreba rozhodnúť, na konštatovaniach uvedených v bodoch 35 a 36 napadnutého uznesenia, podľa ktorých ani neexistencia účinnej možnosti súdnej ochrany po odvolaní procesných splnomocnení by nemohla mať za následok neuplatnenie príslušných vnútroštátnych právnych predpisov, a že účinnú súdnu ochranu v každom prípade zabezpečuje likvidátor. Bolo však preukázané, že oba tieto predpoklady vychádzajú z nesprávneho právneho posúdenia.³⁸

91. Preto treba bod 1 výroku napadnutého uznesenia zrušiť bez ohľadu na dôvodnosť druhého odvolacieho dôvodu, ktorým TKB subsidiárne namieta, že odvolanie procesných splnomocnení nebolo v súlade s vnútroštátnymi formálnymi náležitosťami.

4. O prípustnosti žaloby spoločnosti TKB na Všeobecnom súde

92. Podľa článku 61 ods. 1 Štatútu Súdneho dvora Súdny dvor v prípade zrušenia rozhodnutia Všeobecného súdu vydá sám konečný rozsudok vo veci, ak to stav konania dovoľuje.

93. V prejednávanej veci ide o taký prípad. Z vyššie uvedených úvah totiž vyplýva, že námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB, treba zamietnuť bez toho, aby bolo potrebné vykonať ďalšie zisťovanie skutkového stavu.

94. Podľa konštatovaní Všeobecného súdu likvidátor odvolal 17. marca 2016 všetky splnomocnenia udelené spoločnosťou TKB, resp. bývalým predstavenstvom.

95. Pokiaľ to však má za následok faktické znemožnenie prístupu spoločnosti TKB k súdom Únie, nemôže to byť rozhodujúce pri posudzovaní prípustnosti jej žaloby. Ako totiž už bolo preukázané vyššie, uplatnenie vnútroštátneho práva nemôže viesť k zmareniu účinnej súdnej ochrany pred právnymi aktmi Únie zaručenej článkom 47 prvým odsekom Charty.³⁹

96. Ako bolo uvedené vyššie, TKB sa však môže domôcť účinnej súdnej ochrany pred odňatím svojej bankovej licencie len žalobou, ktorú podľa článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ podalo v jej mene bývalé predstavenstvo.

97. V tomto smere predovšetkým z bodov 70 až 79 vyššie vyplýva, že najmä možnosť podania žaloby likvidátorom v mene banky, ktorá formálne existovala aj po odvolaní procesných splnomocnení, nemožno považovať za účinnú.

98. Spoločnosť TKB tiež nemožno odkázať na žalobu, ktorú majú podať akcionári banky, keďže táto žaloba nie je rovnako účinná ako vlastná žaloba banky.⁴⁰

99. Preto je právomoc likvidátora odvolať všetky splnomocnenia, ktorá existuje podľa vnútroštátneho práva, v rozsahu, v akom sa týka splnomocnenia na podanie žaloby podľa článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ a vedie k tomu, že sa už nemožno domôcť účinnej súdnej ochrany, z pohľadu práva Únie irelevantná. To znamená, že pôvodné splnomocnenie advokátov, ktorého platnosť v čase jeho udelenia je nesporná, treba naďalej považovať za účinné.

³⁸ Pozri body 57 a 79 vyššie.

³⁹ Pozri body 48 až 56 vyššie.

⁴⁰ Pozri body 80 až 87 vyššie.

100. Zachovanie právomoci predstavenstva zastupovať spoločnosť na účely žaloby o neplatnosť na súdoch Únie inak nemá vplyv na lotyšskú právnu úpravu.⁴¹ Podobne ako uznanie aktívnej legitimácie spoločnosti prevádzkujúcej cestovnú kanceláriu v prípade spomenutom v bode 50 vyššie neznamenalo priznanie právnej subjektivity tejto spoločnosti podľa vnútroštátneho práva, uznanie právomoci bývalého predstavenstva zastupovať spoločnosť v rámci žaloby podľa článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ nespôsobuje obnovenie jej postavenia podľa vnútroštátneho práva obchodných spoločností pred likvidáciou.

101. Z vyššie uvedeného vyplýva, že námietku neprípustnosti vznesenú v konaní na Všeobecnom súde treba zamietnuť v rozsahu, v akom sa týka žaloby spoločnosti TKB.

B. O odvolaniach vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P

102. ECB a Komisia odvolaniami vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P napádajú bod 2 výroku napadnutého uznesenia, v ktorom Všeobecný súd zamietol námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB, pokiaľ ide o žalobu akcionárov.

103. ECB formálne odôvodnila svoje odvolanie troma odvolacími dôvodmi a Komisia formálne odôvodnila svoje odvolanie dvoma odvolacími dôvodmi. Oba účastníci konania z obsahového hľadiska vytykajú Všeobecnému súdu, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tak pri určovaní záujmu na konaní (pozri časť 1 nižšie), ako aj pri určovaní aktívnej legitimácie akcionárov (pozri časť 2 nižšie).

1. Prvý odvolací dôvod: záujem akcionárov na konaní

104. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora má žalobca záujem na konaní len vtedy, ak sa záväzné právne účinky napadnutého opatrenia môžu dotknúť záujmov žalobcu tým, že podstatným spôsobom zmenia jeho právne postavenie.⁴²

105. Podľa judikatúry uvedenej v bode 53 napadnutého uznesenia je žaloba o neplatnosť podaná akcionárom spoločnosti v zásade prípustná len vtedy, keď tento akcionár môže uplatniť *vlastný* záujem na konaní, ktorý je iný než právny záujem spoločnosti, ktorej je určený právny akt Únie, na zrušení tohto aktu. V opačnom prípade môže brániť svoj záujem dotknutý týmto právnym aktom Únie len ako spoločník spoločnosti.⁴³

106. Je to tak preto, lebo spoločnosť má v tomto smere sama právo podať žalobu proti tomuto právnemu aktu Únie. Žaloba akcionára preto nie je nevyhnutná a v porovnaní s priamou súdnou ochranou spoločnosti ako adresátky dotknutého aktu ju treba považovať za druhoradú.⁴⁴

107. Všeobecný súd v bode 57 napadnutého uznesenia však rozhodol, že akcionári v prejednávacom prípade výnimočne môžu podať žalobu na ochranu záujmov banky, lebo likvidácia spoločnosti TKB im bráni v uplatnení ich práv podľa práva obchodných spoločností vo vnútornom vzťahu voči predstavenstvu.

41 Predstavenstvo navyše aj po odvolaní splnomocnení likvidátorom napriek opačnému uzneseniu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Obvodný súd Vidzeme mesta Riga) zastupovalo odvolateľku v správnom konaní pred revíznym výborom ECB, pričom tomu nebránili praktické prekážky.

42 Rozsudok z 13. októbra 2011, Deutsche Post a Nemecko/Komisia (C-463/10 P a C-475/10 P, EU:C:2011:656, bod 37).

43 Rozsudok z 20. júna 2000, Euromin/Rada (T-597/97, EU:T:2000:157, bod 50), ako aj rozsudky zo 17. júla 2014, Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisia (T-457/09, EU:T:2014:683, bod 112), a z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, bod 31).

44 Pozri v tejto súvislosti bod 87 vyššie.

108. V tejto fáze má rozhodujúci význam odpoveď na otázku, či sa uzná vlastný záujem akcionárov na konaní alebo žaloba akcionárov na ochranu záujmov banky. Na základe nej sa totiž určia požiadavky na preskúmanie aktívnej legitimácie v ďalšom štádiu. Ak totiž akcionári môžu podať žalobu na ochranu záujmov banky, aktívna legitimácia môže závisieť už len od toho, či sa odňatie povolenia priamo a osobne týka banky, a nie samotných akcionárov.

109. Tento záver možno vyvodiť z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa práva združení podať žalobu v oblasti právnych predpisov o štátnej pomoci. V tejto oblasti sa opakovane vyskytujú situácie, v ktorých združenie podá vo vlastnom mene žalobu o neplatnosť na ochranu záujmov inej právnickej osoby, zväčša jedného zo svojich členov.

110. Podľa tejto judikatúry môže združenie, v ktorom sú združené podniky, ktorých sa týka rozhodnutie o štátnej pomoci, podať žalobu proti takému rozhodnutiu v zásade len vtedy, keď môže uplatniť vlastný záujem na konaní. Vlastný záujem tohto združenia na konaní môže byť odôvodnený napríklad ochranou jeho vyjednávacjej pozície. V tomto prípade Súdny dvor v ďalšom štádiu vyžaduje, aby sa napadnuté rozhodnutie priamo a osobne týkalo vyjednávacjej pozície združenia.⁴⁵

111. Súdny dvor však rovnako rozhodol, že združenie tiež môže mať právo podať žalobu vo vlastnom mene na ochranu záujmov svojich členov na zrušení rozhodnutia. V tomto prípade aktívna legitimácia závisí od toho, či sa rozhodnutie, proti ktorému má smerovať žaloba, priamo a osobne týka týchto členov.⁴⁶

112. Je to celkom logické. Z povahy veci totiž vyplýva, že ak združenie chráni záujmy svojich členov, jeho právne postavenie nie je priamo a osobne dotknuté. Ak teda pripustíme, aby určitá osoba hájila záujmy inej osoby, prípustnosť takej žaloby tiež už nemôže byť podmienená tým, aby bola osoba, ktorá podáva žalobu, sama dotknutá. To musí platiť tak pre žaloby združení, ako aj pre žaloby akcionárov. Všeobecný súd vo svojej judikatúre tiež vychádza z toho, že úvahy vyplývajúce z judikatúry týkajúcej sa práva združení na podanie žaloby možno uplatniť aj na právo akcionárov na podanie žaloby.⁴⁷

113. Následne treba preskúmať, či akcionári v prejednávacom prípade – tak ako uznal Všeobecný súd – výnimočne môžu uplatniť záujem na zrušení rozhodnutia, ktorý má aj banka. Predtým však treba overiť, či akcionári môžu preukázať vlastný záujem na konaní, čo by mohlo znamenať, že napadnuté uznesenie je z tohto dôvodu správne.

a) Vlastný záujem akcionárov na konaní?

114. Hospodársky záujem na zachovaní licencie, ktorej jediným majiteľom je banka, v zásade nemôže odôvodniť vlastný záujem akcionárov na konaní. V tomto smere sa totiž záujem akcionárov prekrýva so záujmom banky.⁴⁸

45 Rozsudky z 2. februára 1988, Kwekerij van der Kooy a i./Komisia (67/85, 68/85 a 70/85, EU:C:1988:38, bod 22); z 24. marca 1993, CIRFS a i./Komisia (C-313/90, EU:C:1993:111, body 29 a 30), a z 22. júna 2006, Belgicko a Forum 187/Komisia (C-182/03 a C-217/03, EU:C:2006:416, bod 56), ako aj – pokiaľ ide o judikatúru Všeobecného súdu – napríklad uznesenie z 23. januára 2014, Confederación de Cooperativas Agrarias de España a CEPES/Komisia (T-156/10, EU:T:2014:41, body 33 a 37 až 39).

46 Rozsudky zo 7. decembra 1993, Federmineraria a i./Komisia (C-6/92, EU:C:1993:913, body 17 a 18), a z 22. júna 2006, Belgicko a Forum 187/Komisia (C-182/03 a C-217/03, EU:C:2006:416, bod 64).

47 Pozri v tomto zmysle rozsudok Všeobecného súdu z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, bod 33).

48 Pozri v tejto súvislosti rozsudok Všeobecného súdu z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, body 40 až 44).

115. Ak podá nepriviligovaný žalobca žalobu o neplatnosť proti aktu, ktorý mu nie je určený, požiadavka, že záväzné právne účinky napadnutého opatrenia sa musia dotýkať záujmov žalobcu tým, že podstatným spôsobom zmenia jeho právne postavenie (záujem na konaní), sa prekrýva s podmienkami stanovenými v článku 263 štvrtom odseku ZFEÚ (osobitne s priamou dotknutosťou).⁴⁹

116. Z tohto dôvodu úloha akcionárov v správnom konaní, ktoré predchádzalo odňatiu licencie, zdôraznená počas pojednávania, sama osebe tiež nemôže odôvodniť vlastný záujem akcionárov na konaní. Účasť na konaní totiž ako taká ešte nevedie k tomu, že účastník konania bude dotknutý aktom vydaným na konci konania.⁵⁰

117. Akcionári banky však podľa judikatúry Všeobecného súdu môžu uplatniť ako vlastný záujem na konaní najmä ochranu svojich vlastníckych práv.⁵¹ Všeobecný súd v týchto prípadoch skúma, či sa právny akt Únie určený spoločnosti priamo a osobne týka postavenia akcionára ako vlastníka akcií spoločnosti.⁵²

118. Podľa ustálenej judikatúry je osoba, ktorá nie je adresátom právneho aktu Únie, osobne dotknutá týmto aktom v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ len vtedy, keď sa jej predmetný akt týka na základe určitých osobitných vlastností alebo na základe okolnosti, ktorá ju charakterizuje vo vzťahu k akejkoľvek inej osobe, a tým ju individualizuje obdobným spôsobom ako osobu, ktorej je akt určený.⁵³ Kritérium priamej dotknutosti ďalej v tejto súvislosti vyžaduje, aby sa predmetný právny akt Únie priamo týkal právnej situácie tejto osoby a orgánom povereným jeho vykonaním neponechával žiadnu mieru voľnej úvahy, pričom jeho vykonanie má výlučne automatickú povahu a vyplýva zo samotného práva Únie bez uplatnenia iných vykonávajúcich ustanovení.⁵⁴

119. Postavenie akcionárov podľa práva obchodných spoločností alebo ich vlastnícke práva však – ako ECB a Komisia tvrdia – v každom prípade nie sú priamo dotknuté odňatím povolenia. Odňatie bankovej licencie totiž nemá priame dôsledky na postavenie akcionárov a ich vlastnícke právo k akciám spoločnosti TKB. V rámci likvidácie spoločnosti podľa vnútroštátneho práva síce nastávajú určité právne účinky, pričom zrušenie spoločnosti znamená definitívny zánik majetkových a akcionárskych práv. Likvidácia však nasleduje až po odňatí bankovej licencie a podľa práva Únie vôbec nie je povinná. Právne účinky likvidácie teda nenastupujú v zmysle citovanej judikatúry priamo.

120. Samotná skutočnosť, že odňatie povolenia ohrozuje predmet činnosti spoločnosti, a preto sa môže odraziť v poklese hodnoty akcií, nepostačuje na odôvodnenie priamej dotknutosti. Okrem toho by bolo nezlučiteľné so zásadami uvedenými v bode 105 vyššie priznať akcionárom právo napadnúť každý právny akt Únie, ktorý by prípadne mohol mať nepriaznivé dôsledky pre hodnotu akcií akciovej spoločnosti.

121. Okrem toho záujem na ďalšej existencii spoločnosti, ktorý majú akcionári v prejednávacom prípade, sa tiež dostatočne neodlišuje od záujmu banky na zachovaní jej licencie.⁵⁵

49 Rozsudok z 13. októbra 2011, Deutsche Post a Nemecko/Komisia (C-463/10 P a C-475/10 P, EU:C:2011:656, bod 38).

50 Rozsudok Všeobecného súdu z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, bod 45).

51 Pozri rozsudky Všeobecného súdu zo 17. júla 2014, Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisia (T-457/09, EU:T:2014:683, body 112 a 116), a z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, body 31 a 57).

52 Pozri v tejto súvislosti napríklad rozsudok Všeobecného súdu zo 17. júla 2014, Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisia (T-457/09, EU:T:2014:683, body 111 a 120).

53 Rozsudky z 15. júla 1963, Plaumann/Komisia (25/62, EU:C:1963:17, 238); z 3. októbra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 72), a z 21. decembra 2016, Komisia/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, bod 15).

54 Rozsudky z 5. mája 1998, Glencore Grain/Komisia (C-404/96 P, EU:C:1998:196, bod 41); z 29. júna 2004, Front national/Parlament (C-486/01 P, EU:C:2004:394, bod 34), a z 27. februára 2014, Stichting Woonpunt a i./Komisia (C-132/12 P, EU:C:2014:100, bod 68).

55 Pozri v tomto zmysle argumentáciu Všeobecného súdu v rozsudku z 12. novembra 2015, HSH Investment Holdings Coinvest-C a HSH Investment Holdings FSO/Komisia (T-499/12, EU:T:2015:840, body 42 a 44).

122. Vlastný záujem akcionárov na konaní preto treba odmietnuť.

b) Žaloba akcionárov v záujme banky?

123. Všeobecný súd aj napriek tomu v bode 57 napadnutého uznesenia konštatoval, že v prejednávacom prípade sa treba odchyliť od zásad uvedených v bode 105 vyššie a uznať záujem akcionárov na konaní, hoci neuplatňujú vlastný záujem, ale záujem banky.

124. Všeobecný súd odôvodnil svoj názor v bodoch 54 až 56 tým, že akcionári v prejednávacom prípade nemajú nijakú možnosť uplatnenia vplyvu, ktorou by mohli dosiahnuť podanie žaloby v mene banky. Preto treba uznať záujem akcionárov na konaní na účely ochrany záujmov banky.

125. Ako však už bolo vysvetlené v bode 106 vyššie, dôvod obmedzenia práva akcionárov na podanie žaloby spočíva v tom, že spoločnosť má sama právo podať žalobu proti danému právnomu aktu Únie, a nie v tom, že akcionári za normálnych okolností vplývajú na spoločnosť, resp. jej predstavenstvo, a preto môžu dosiahnuť podanie žaloby. Valné zhromaždenie vôbec nemá také právomoci vo všetkých právnych poriadkoch. Ak by sa uznalo, že akcionári majú v prípade obmedzenia možností uplatnenia vplyvu podľa práva obchodných spoločností vždy právo podať žalobu, taká žaloba by musela byť prípustná v každom likvidačnom a konkurznom konaní.

126. Je logické, že akcionári v prípadoch, v ktorých nemôžu uplatniť nijaký záujem, ktorý sa odlišuje od záujmu spoločnosti na zrušení právneho aktu Únie, nemôžu podať žalobu jednoducho preto, lebo v tomto smere môže podať žalobu samotná spoločnosť.⁵⁶ Vzhľadom na také právo spoločnosti na podanie žaloby je opodstatnené v tejto súvislosti odkázať akcionárov na výkon ich práv podieľať sa na riadení spoločnosti a na ich akcionárske práva.⁵⁷ Zodpovedá to totiž zvyčajnej štruktúre v práve obchodných spoločností, podľa ktorej spoločnosť navonok nezastupujú akcionári, ale predstavenstvo alebo konatelia.

127. Výnimka z tejto zásady by sa preto – ak vôbec – na základe jej zmyslu a účelu nemala uplatniť v prípadoch, v ktorých sú práva akcionárov podieľať sa na riadení spoločnosti obmedzené, ako to predpokladal Všeobecný súd v bodoch 54 až 56 napadnutého uznesenia, ale v prípadoch, v ktorých spoločnosť sama nemôže (účinne) podať žalobu proti predmetnému právnomu aktu Únie.

128. Ako vyplýva z úvah, ktoré som uviedla v súvislosti s odvolaním vo veci C-669/17 P, o takú situáciu tu práve nejde. Naopak, treba vychádzať z toho, že TKB, *zastúpená bývalým predstavenstvom*, stále môže podať žalobu. Preto neexistuje dôvod odchyliť sa od zásady, ktorú Všeobecný súd zopakoval v bode 53 napadnutého uznesenia, že žaloba o neplatnosť podaná akcionárom spoločnosti je v zásade prípustná len vtedy, keď tento akcionár môže uplatniť *vlastný* záujem na konaní, ktorý je iný než právny záujem spoločnosti, ktorej je určený právny akt Únie.

129. Všeobecný súd sa teda tým, že v bode 57 napadnutého uznesenia rozhodol, že za daných okolností treba v rozpore s touto zásadou uznať záujem akcionárov na konaní, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

130. Z obsahového hľadiska prvému odvolaciemu dôvodu ECB a Komisie vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P preto treba vyhovieť.

⁵⁶ Pozri v tomto zmysle rozsudok Všeobecného súdu zo 17. júla 2014, Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband/Komisija (T-457/09, EU:T:2014:683, bod 117). Pozri tiež bod 106 vyššie.

⁵⁷ Pozri poznámku pod čiarou 33 vyššie.

2. Druhý odvolací dôvod: aktívna legitimácia akcionárov?

131. Keďže sa už konštatovalo, že v prejednávacom prípade treba odmietnuť záujem akcionárov na konaní, nie je potrebné preskúmať námietky voči aktívnej legitimácii akcionárov, najmä ich priamej a osobnej dotknutosti, ktoré vzniesli odvolateľky v ďalšom štádiu.

132. Ako som uviedla vyššie⁵⁸, v prípade žaloby na ochranu záujmov banky priama a osobná dotknutosť akcionárov, pokiaľ ide o ich vlastné právne postavenie, tak či tak nie je podstatná. Bolo by potrebné preskúmať ju len v prípade, ak by Všeobecný súd uznal vlastný záujem akcionárov na konaní.⁵⁹

133. Z bodov 53 až 57 napadnutého uznesenia však vyplýva, že Všeobecný súd sa chcel odkloniť od tohto prístupu. Za týchto okolností by však logicky nemusel v ďalšom štádiu skúmať, či sa odňatie povolenia priamo a osobne týka vlastného právneho postavenia *akcionárov*, ale *spoločnosti TKB*. Keďže táto spoločnosť bola adresátom predmetného aktu Únie, treba uznať, že odňatie povolenia sa priamo a osobne týkalo jej vlastného právneho postavenia.

134. Podľa názoru, ktorý som vyjadrila v týchto návrhoch, je však žaloba akcionárov na ochranu záujmov spoločnosti TKB na zachovaní povolenia v každom prípade vylúčená, keďže TKB, zastúpená predstavenstvom, môže sama podať žalobu proti odňatiu svojho povolenia zo strany ECB.⁶⁰

3. Záver

135. Vzhľadom na to, že prvý odvolací dôvod, ktorým ECB a Komisia vo veciach C-663/17 P a C-665/17 P napádajú konštatovanie Všeobecného súdu, že akcionári v prejednávacom prípade majú záujem na konaní, je dôvodný, bod 2 výroku napadnutého uznesenia treba zrušiť. Pokiaľ by totiž akcionári nemali záujem na konaní, Všeobecný súd by nemohol uznať prípustnosť žaloby akcionárov a v tejto súvislosti zamietnuť námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla ECB.

136. Z toho zároveň vyplýva, že v tomto smere stav konania v zmysle článku 61 ods. 1 Štatútu Súdneho dvora dovoľuje, aby Súdny dvor vydal konečný rozsudok sám: pokiaľ akcionári nemajú záujem na konaní, ich žaloba je neprípustná.

VI. O trovách

137. Keďže podľa názoru, ktorý som vyjadrila v týchto návrhoch, treba vec v rozsahu, v akom sa týka žaloby spoločnosti TKB, vrátiť Všeobecnému súdu na ďalšie konanie, o trovách konania súvisiacich s touto žalobou bude potrebné rozhodnúť v konečnom rozsudku.

VII. Návrh

138. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol takto:

1. Uznesenie Všeobecného súdu Európskej únie (druhá komora) z 12. septembra 2017, Fursin a i./ECB (T-247/16, EU:T:2017:623), sa zrušuje.

⁵⁸ Pozri body 108 až 112 vyššie.

⁵⁹ Odňatie licencie sa v každom prípade priamo netýka vlastníckych práv akcionárov; pozri v tejto súvislosti body 119 a 120 vyššie.

⁶⁰ Pozri bod 127 vyššie.

2. Námietka neprípustnosti, ktorú vzniesla Európska centrálna banka v prvom stupni, sa zamietla v rozsahu, v akom sa týka žaloby, ktorú podala Trasta Komerbanka AS.
3. Žaloba odvolateľov v druhom až siedmom rade podaná v prvom stupni vo veci C-669/17 P sa odmieta ako neprípustná.
4. Odvolatelia v druhom až siedmom rade vo veci C-669/17 P sú povinní nahradiť trovy konania súvisiace so žalobou, ktorú podali, ako aj s odvolaním, ktoré podali.
5. O ostatných trovách konania sa rozhodne neskôr.